

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEUBNERIANA

IVLIVS EXVPERANTIVS

EDIDIT

N. ZORZETTI

Sächsische
SB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT

1982

Sächsische

56 8°

2186

Landesbibl.

AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER DDR
ZENTRALINSTITUT
FÜR ALTE GESCHICHTE UND ARCHÄOLOGIE

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

BSB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1982

IVLII EXVPERANTII
OPVSCVLVM

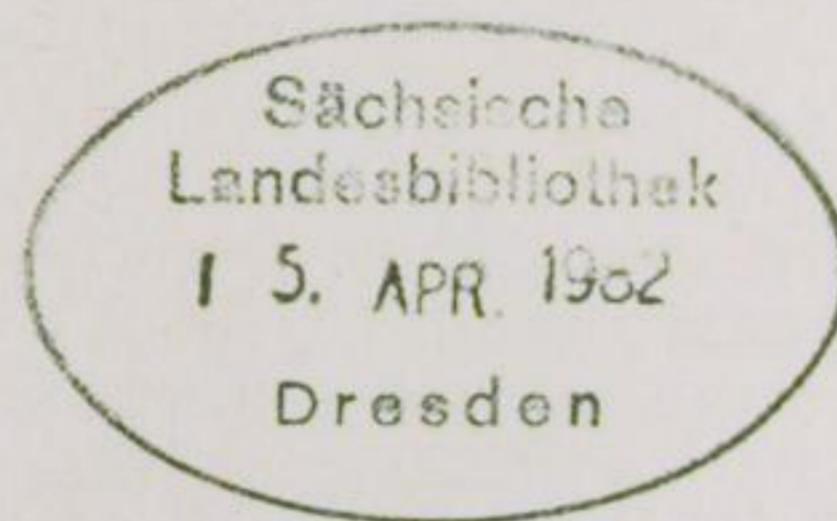
EDIDIT

NAEVIVS ZORZETTI

BSB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1982

BIBLIOTHECAE TEVBNERIANAE
HVIVS TEMPORIS
REDACTOR: GÜNTHER CHRISTIAN HANSEN

P

© BSB B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig, 1982

1. Auflage

VLN 294/375/18/82 · LSV 0886

Lektor: Dr. phil. Elisabeth Schuhmann

Printed in the German Democratic Republic

Gesamtherstellung: INTERDRUCK Graphischer Großbetrieb Leipzig—III/18/97

Bestell-Nr. 666 071 7

DDR 11,50M

IVLII EXVPERANTII OPVSCVLVM

Cum Lucius Metellus proconsul contra Iugurtham in Numidiam exercitum duceret, Marium ex gregariis militibus genere ignobilem sed uirtute praestantem secum habuit. quem cum militibus quaestorem fecisset, ita se factis fortibus promiserat, ut hostibus terrori, Romano imperatori carus esset.

Sed uictimas inmolanti numinibus in oppido Numidarum, cui nomen est Vtica, haruspices magna quaedam impendere Mario responderunt atque hortati sunt, ut quae uellet auderet peteretque celsiora natalibus meritisque maiora: siquidem cuneta uidebatur fauor spondere fortunae. tunc capiendo consulatus inuasit magna cupiditas: ad quem petendum paratis suffragiis, relicta prouincia [Metello] Romam uenit. ibique de

Metelli rebus loquendo corruptius ac suam extollendo uirtutem effecit animos uulgi cupidos nouitatis, in suum excitando fauorem adiuuantibus tribunis plebis. nam eo tempore inter patres ac populum studio dominationis erant excitata certamina: ita factum est, ut quasi in perniciem nobilitatis, quam lacerabat iniuriis, Marius nouis extolleretur hono-⁵ribus. itaque comitiis consularibus uniuersus populus, qui ad eligendum conuenerat, Marium consulem iussit; et erepta Metello prouincia in Numidiam missus est.

(II) 8 Sed is accepto consulatu quasi spolium uictoriae superatis patribus ostentabat aperteque se eorum potentiae profitebatur aduersum. sed 10 cum militem nouum scriberet, primus omnium capite censos ciues infidos atque inutiles duxit ad bellum, ut hac ratione cum publico detrimento 10 populo gratiam redderet, a quo speratos honores acceperat. nam popu-
lus Romanus per classes diuisus erat et pro patrimonii facultate censeba-
tur. et hi, omnes quibus res erant, ad militiam ducebantur: diligenter 15 enim pro uictoria laborabant, qui cum libertate bona patria defendebant.
12 illi autem, quibus nullae opes erant, caput suum, quod solum posside-
bant, censebantur et belli tempore in moenibus residebant: facile enim
poterant exsistere proditores, quia egestas haud facile habetur sine damno.
13 hos igitur Marius, quibus non fuerat res publica committenda, duxit ad 20

bellum. sed forte secum L. Syllam legatum, unum de nobilibus, in pro- 14
vinciam duxit, atque ibi confecto feliciter bello et Iugurtha capto ad
urbem rediere uictores, atque statim uirtute cognita Marius in Galliam
missus, quae tune Romanos fines hostili incursione uexabat.

5 Eodem tempore Mithridates cum magnis copiis uniuersam Asiam ur- 15 (III)
besque sociorum expugnando atque uastando coepit affligere. ad quem 16
coercendum L. Sylla est cum exercitu destinatus, cuius in Africano bello
probata erat corporis atque animi magnitudo.

Hoc ubi Mario compertum est, terminare quod gerebat proelium 17
festinauit: et homo infinitae cupidus gloriae non patiebatur libertatem
dignitatemque Romanam alterius uirtute defendi; contusis igitur Gallis
uastataque natione penitus barbarorum Romam iterum uictor intrauit.
itaque instinctu eius Sulpicius tribunus plebis legem tulit, ut auferretur 18
Syllae prouincia ac Mario daretur.

- 19 Hoc Syllae ubi nuntiatum est, Murenam legatum suum prouinciae Valerianisque praefecit militibus, quos infidos bellis existimabat esse ciuilibus, et cum parte exercitus iniuriae dolore commotus ad extin-
20 guendam Marianam uenit factionem. statim ut Romam uenit, resisten-
tem sibi Sulpicium et seditiosis contionibus rem publicam disturbantem 5
cum multis, quos sibi socios adscierat, trucidauit atque Marium ipsum
machinatorem tantae contumeliae in exilium impetu detrusit armorum.
21 atque ille, quotiens uictor, per Gallorum atque Afrorum rura, quae ipse
uastauerat, naufragus atque egenus errauit.
- (IV) 22 Dum haec aguntur, Cinna et Octavius facti sunt consules, quorum Cinna 10
23 de partibus Marianis fuit. hic legem tulit, ut noui ciues, qui aliqua ra-
tione Romanam acceperant ciuitatem, cum ueteribus nulla discretione
24 suffragium ferrent. hoc uidelicet in eorum gratiam faciebat, qui Marium

suffragiis suis extulerant et amplissimis honoribus decorarant, sed haec lex iniuriosa erat in ueteres ciues, qui meritum dignitatis uidebantur amittere, si cum nouis indignis in ferendo suffragio iungerentur. ob hoc 25 itaque Octavius collega commotus, ut seditionibus priuaretur, collegam suum Cinnam adnitentibus ueteribus ciuibus in exilium misit armatus, munitus uidelicet copiis Syllae. quae cum agerentur, maximus ex utris- 26 que partibus ciuium numerus interemptus est.

Expulsus igitur Cinna cum uagaretur, ad Africam ubi Marius inops 27 erat forte peruenit, atque ibi communicato consilio, sollicitatis animis 10 perditorum et de ergastulis erutis seruis exercitum confecerunt et armata ualidissima manu iuuentutis ad urbem uenerunt atque Octauium Syllae satellitem superatum necauerunt. tunc uaria crudelitas peruagata est, 28 ut nobilitas omnis ad fugitiuorum trucidaretur arbitrium, atque eo in- manis saeuitia Cinnae fuit, ut nec illis parceret, quorum opera erat uictor

29 effectus. et cum hac insolentia in omnis communiter baccharetur, cum haberet contiones, a militibus suis occisus est.

30 Tum Marius, ne sine socio dominatum sustinere non posset, in locum
(V) 31 Cinnae Carbonem sibi in septimo consulatu collegam subrogauit. tum Sylla tanta indignatione commotus contra Marium atque Carbonem 5 exercitum duxit, et inter se ferali certamine Romani exercitus confluxere: in quo bello superatus est Marius.

32 Tum uero Sylla uictor, quidquid in urbe remanserat, crudeliter persecutus est et rem publicam uindicatam non reddidit legibus, sed ipse possedit ac se talem praebuit, ut Cinnana ac Mariana, quam ultum ierat, do- 10 33 minatio quaereretur. hinc Sallustius: 'bonis initiis malos euentus habuit'; nam fuerunt bona principia, quod oppressam uoluit ciuium defendere libertatem, mali euentus, quod superatis dominis et ducibus saeuis grauius ipse ciuitatem quassauit, qui se publicae calamitatis fore pro-

miserat defensorem. hic cum teneret imperium, multas leges ac iura 34
praescripsit, multis ciuitatibus inmunitates uectigalium dedit, multos
Romana ciuitate donauit.

Huius acta cum conatur Lepidus in suo consulatu subuertere, contra 35 (VI)
5 collegam Catulum ciuile proelium gessit et uictus est. nam congregatis 36
his, in quorum possessiones nouos colonos de suis militibus Sylla uictor
immisit, ac sibi coniunctis liberis proscriptorum ingentem congregauit
exercitum pollicendo, si uicissent, se bona patria restituturum. plebi 37
quoque multis muneribus publice priuatimque largitis carus uidebatur ac
10 publicae libertatis assertor. sed in Etruriae litore commisso proelio 38
cooperat Lepidus esse superior per armatam multitudinem, quae odio
rerum Syllanarum se Lepidi partibus applicarat. sed Pompeius de Gallia 39

rediens non passus est Lepidi audaciam cum publicis detrimentis impune
 bacchari: nam fugientes eius copias ac se implicantes festinatione for-
 midinis ita prostrauit, ut maiore numero priuatus in Sardiniam confu-
 geret, ut impedito commeatu populum Romanum fatigaret inopia ac
 40 suas uires armis copiisque et omni instrumento reficeret. atque ibi cum 5
 Triario pro praetore uariis proeliis grauibusque conflixit: nam soller-
 41 tissime tutando prouinciam effecit, ut Lepidi consilia uana forent. un-
 dique enim prohibitus et munitionibus a ciuitatium expugnatione depul-
 sus nequiuit cogitata perficere ac dum multa parat morbo graui oppressus
 et mortuus est. 10

- (VII) 42 Cuius socius et administer Perpenna ob delictum tanti facinoris suppli-
 cium timens, ex Sardinia in Hispaniam transuectus est ac se Sertorio
 sociauit, qui tunc Romanum armis quassabat imperium.
- 43 Nam hic Sertorius de partibus Marii fuit. nam Norbano et Scipione
 consulibus, cum ex Asia Sylla contra Marium atque factionem ueniret 15

infestus, timens senatus iram, ne malo publico certamina inter duces orirentur, statuit ut curarent consules ne res publica acciperet detrimentum. hoc itaque senatus consulto excitati consules contra uenientem 44 Syllam atque omnibus exitia minitantem praesidia sibi cuiusque generis 5 parare coeperunt et duces idoneos, ad quorum industriam pertineret cura bellorum: in quis elegere Sertorium. parato ualidissimo exercitu proces- 45 sere, et uetante Sertorio colloquia consules permiserunt inter suum et Syllae exercitum; et facta proditio est omnisque exercitus Syllae traditus.

Tunc Sertorius destitutus atque omni copiarum nudatus auxilio in 46 10 Etruriam confugit iram metuens Syllae, ne exigeret grauem quasi de superato hoste vindictam. erat autem Etruria fidissima partibus Maria- 47 nis, qui a ab ipsis Romanam, quam antea non habebant, acceperant ciuitatem: timentes igitur Etrusci, ne beneficium tantae dignitatis a Marianis acceptum Sylla reuocaret, si aduersae partes essent amputatae penitus, ad Sertorium se atque alios eiusdem factionis duces applicarunt, omnia quae imperarentur sine recusatione promittentes esse facturos. itaque factum est, ut rursus firmissimus XL cohortium comportaretur 48

exercitus: nam et multi milites, qui se uenienti Syllae tradiderant, frustrati <spe pacti>onis, ad priorum ducum castra reuerterunt, quae ante prodiderant.

- (VIII) 49 Inter haec facti sunt Marius septies et Carbo consules: tune Sertorius de Marii potestate securus Romam uenit et omnium coepit accusare 5 segnitiem et ex multis promptissimis factis Syllae industriam uirtutem-
50 que laudare, cui nisi obuiam iretur, actum iam ac debellatum foret. tum consules principesque alii factionis tanto uerborum pondere castigati, siue ut aemulum ac uehementem neglegentiae correctorem ab oculis remouerent, siue ut feroei prouinciae, cuius infidelitatem timebant, ido- 10 neum preeponerent ducem, misere in citeriore Hispaniam, atque ei mandatum est, ut transiens res in Gallia transalpina componeret.
- 51 Sed ubi in prouinciam uenit, ita strenue sociorum animos iam deficien-
tes atque alia cupientes in fauorem partium suarum modeste tuendo at-
que blandiendo perduxit, ut et carus esset et tamen ab omnibus timere- 15 tur.
- 52 Sed in urbe Sylla et Marius conflixere, atque in ipso certamine Marius
53 interemptus est, Carbo perditis rebus aufugit. tum Sertorius commissis

atque deletis partibus, quas sequebatur, optimum consilium credens exercitum non dimittere, ne nudatus supplicia uictoribus penderet, collecta Hispaniae multitudine contra Romanum exercitum statuit dimicare.

Mortuoque itaque Sylla hostem se publicum aperte professus est: ad 54 quem expugnandum missi sunt Metellus atque Pompeius, qui eum grauibus atque assiduis pugnis afflixere. qui tamen difficile uinceretur, nisi 55 per coniurationem in conuiuio a suis esset occisus.

Postea Pompeius Perpennam subegit, Auxummen Cluniam Calagurrim 56 ciuitates deleuit et factis in Pyrenaeo trophyis Romam regressus est.

Hinweise

Signatur

56. 8° 2186

Stok

Bl

RS

Bub

AK

Titelaufn. AKB

Ro - 26.4.

FK

1 Lat. Lit.

29. 4.

W

Bio K

Bild K

SWK

Sonderstandort

Signum

Ausleihe-
vermerk

III/9/280 1d G 80/79

ENTSAUERT
PAL 03/2012

SLUB Dresden

2 0421758